

کانون الهیات مزده

وبینار اشعیا

نقدی بر تفسیم‌بندی‌های کتاب اشعیا: دفاع از یک نویسنده

استادان: کشیش کامبیز سفانی

کشیش منصور خواجه پور

دانشجو: مریم مانیان

تاریخ تحویل: ۱۳ اکتبر ۲۰۲۴

مقدمه

کتاب اشعیا یکی از مهم‌ترین متون عهد عتیق است و به عنوان اولین نبی بزرگ در کائنات مسیحی، بین انبیاء بزرگ شناخته می‌شود. این کتاب با ۶۶ فصل، پس از کتاب مزامیر، دومین کتاب بزرگ در کتاب مقدس است. این کتاب از چند حیث از اهمیت بسزایی برخوردار است. از جمله؛ مطالب الهیاتی مهم در کتاب اشعیا شامل یگانگی خدا، کیستی خدا، الهیات محض، اقتدار خدا بر تاریخ و قدوسیت خدا می‌باشد. همچنین، نبوت‌های مسیحایی در این کتاب به مسیح اشاره دارند که به همین دلیل اشعیا را «نبی مبشر» یا «نبی انجیلی» می‌نامند. علاوه بر این، نقل‌قول‌های فراوانی از کتاب اشعیا در عهد جدید وجود دارد. عیسی مسیح اولین سخن خود را در کنیسه با نقل قولی از اشعیای نبی شروع کرد. در مجموع ۴۱۱ نقل قول از اشعیا در عهد جدید آمده است. همچنین اهمیت اشعیا در طومارهای دریای مرده نیز قابل توجه است. در غارهای قمران، طومارهای بسیاری از کتاب اشعیا پیدا شده است، از جمله یک طومار کامل و سالم از تمام ۶۶ فصل این کتاب. این طومارها نشان‌دهنده اهمیت و تأثیرگذاری کتاب اشعیا در تاریخ یهود هستند. در میان طومارهای دریای مرده ۱۵ طومار از کتاب اشعیا به جای مانده است. به غیر از قطعاتی که از این کتاب یافت شده است، یک طومار کامل و سالم از تمام شصت و شش فصل کتاب وجود داشته است.¹

تحلیل تاریخی و زبانی

اشعیا، پسر آموص، نبی سرزمین یهودا بود که در دوران سلطنت چهار پادشاه یهودا (عزیا، یوتام، آحاز، حزقیا) خدمت می‌کرد. او از خانواده‌ای صاحب‌منصب بود و به راحتی به حضور پادشاه می‌رفت. اشعیا متأهل و دارای دو پسر با نام‌های نمادین شاریاشوب و مهیر شلال حاش بز بود. او در سال ۷۳۹ ق.م. به نبوت خوانده شد و با اشتیاق پذیرفت. اشعیا با هوش و میکاه هم‌عصر بود و به دلیل مهارت در بیان و نگارش، اثرات ادبی برجسته‌ای خلق کرد. او تا سال ۶۸۱ ق.م. زنده بود و در دوران سلطنت منسی با اره دو نیمه شد. اشعیا زندگینامه حزقیا را نیز نوشت و دامنه واژگانش بسیار غنی بود.²

اشعیا نبوت خود را در دورانی اعلام کرد که سلطنت اسرائیل دوپاره شده بود و هدف اصلی پیام او حکومت جنوبی یهودا بود. او سنت‌گرایی بی‌معنی و بت‌پرستی مردم را محکوم کرد و اسارت یهودا به دست بابلیان را پیش‌بینی نمود. تحقق

¹ یوچین اچ مریل و مارک ای روکر و مایکل ای گریسانی، جهان و کلام: معرفی و بررسی عهدعتیق، نسخه الکترونیک، قابل دسترسی داخلی برای

دانشجویان ساوت ایسترن بابتیست. کتاب اشعیا

² جان مک آرتور، تفسیر عهدعتیق: ترجمه آیه به آیه کلام خدا، انتشارات Grace to you، نسخه الکترونیک، مارس 2020. 95

نبوت‌های او در زمان خودش، مانند ناکامی سنحاریب در تسخیر اورشلیم و شفای حزقیا، اعتبار او را به عنوان نبی ثابت کرد. اشعیا همچنین پیش‌بینی کرد که کوروش، پادشاه ایران، یهودیان را از اسارت بابلیان آزاد خواهد کرد. نبوت‌های او درباره تولد مسیح و بازگشت او نیز به تحقق پیوستند. اشعیا از روز خداوند و ملکوت آینده اسرائیل سخن گفت و جزیبایی را بیان کرد که در هیچ بخش دیگری از کتاب‌های مقدس نیامده است. او در بیان نبوت‌های خود از آرایه‌های ادبی استفاده می‌کرد و ترتیب زمانی رویدادها را مشخص نمی‌کرد. اشعیا به نبی مبشر معروف است و فصل ۵۳ کتاب او مسیح را به عنوان بره خدا که ذبح می‌شود، به تصویر می‌کشد.³

در کتاب اشعیا، بسیاری از موارد نیازمند تفسیر هستند، از جمله اینکه آیا نبوت‌های اشعیا تحقق می‌یابند یا نمادین هستند. همچنین، آیا خداوند قوم اسرائیل را ترک کرده و کلیسا را جایگزین آن نموده است؟ آیات بسیاری در کتاب اشعیا نشان می‌دهند که خداوند اسرائیل را ترک نکرده است. اشعیا تأکید می‌کند که خداوند به وعده‌های خود به اسرائیل وفادار است و آنها را ترک نخواهد کرد. بسیاری از نبوت‌های اشعیا به معنای واقعی کلمه تحقق یافته‌اند، و این نشان می‌دهد که نبوت‌هایی که هنوز تحقق نیافته‌اند نیز نمادین نیستند. ملکوتی که به داوود وعده داده شد، متعلق به اسرائیل است و نه کلیسا. سرافرازی اورشلیم در آینده بر زمین رخ خواهد داد و مسیح در این کره خاکی سلطنت خواهد کرد و در آینده در آسمان جدید و زمین جدید بر تخت سلطنت خواهد نشست.⁴

نظریه چند نویسنده‌ای

در ارتباط با هویت نویسنده کتاب اشعیا اختلاف نظرهای متفاوتی وجود دارد. این اختلاف نظرها از قرن هجدهم، زمانی که متون کتاب مقدس مورد نقد قرار گرفت، همچنین بر نویسندگی این کتاب نیز نقدهایی وارد آمد. در این زمینه سه دیدگاه وجود دارد. اولین دیدگاه مبنی بر اینکه این کتاب را تنها یک نویسنده نوشته است. دیدگاه دوم، مبنی بر این است که کتاب دو نویسنده داشته است؛ اشعیای اول و اشعیای دوم. سومین دیدگاه مبنی بر اینکه کتاب سه نویسنده دارد که شامل اشعیای اول، اشعیای دوم و اشعیای سوم است.⁵

نظریه چند نویسنده‌ای کتاب اشعیا یکی از موضوعات مهم در مطالعات کتاب مقدس است. این نظریه پیشنهاد می‌کند که کتاب اشعیا توسط چند نویسنده مختلف در دوره‌های زمانی متفاوت نوشته شده است. این نظریه به سه بخش اصلی تقسیم

³ جان مک آرتور، تفسیر عهدعتیق: ترجمه آیه به آیه کلام خدا، انتشارات Grace to you، نسخه الکترونیک، مارس ۲۰۲۰، ۹۵۵
⁴ همان، ۹۵۷
⁵ یوچین اچ مریل و مارک ای روکر و مایکل ای گریسانتی، جهان و کلام: معرفی و بررسی عهدعتیق، نسخه الکترونیک، قابل دسترسی داخلی برای دانشجویان ساوت ایسترن بابتیست. کتاب اشعیا

می‌شود: اشعیا اول (فصول ۱-۳۹): این بخش به اشعیا بن آموص نسبت داده می‌شود که در قرن هشتم قبل از میلاد زندگی می‌کرد. اشعیا دوم (فصول ۴۰-۵۵): این بخش به نویسندگی ناشناس نسبت داده می‌شود که در دوره تبعید بابلی (قرن ششم قبل از میلاد) نوشته شده است. اشعیا سوم (فصول ۵۶-۶۶) این بخش نیز به نویسندگی دیگر نسبت داده می‌شود که پس از بازگشت از تبعید بابلی نوشته شده است. این نظریه بر اساس تحلیل‌های متنی و سبک‌شناسی است که نشان می‌دهد تفاوت‌های زبانی و محتوایی بین این بخش‌ها وجود دارد. منتقدینی مانند برنارد دوهم^۶ و کلاوس کوخ^۷ از جمله کسانی هستند که به این نظریه پرداخته‌اند و آن را مورد بررسی قرار داده‌اند. برنارد دوهم یکی از اولین کسانی بود که نظریه تقسیم کتاب اشعیا به سه بخش مختلف را مطرح کرد و کلاوس کوخ او نیز از منتقدان برجسته‌ای است که به تحلیل و بررسی کتاب اشعیا پرداخته است.^۸

اشکالات و تناقضات در نظریه چند نویسندگی‌ها

تا قرن نوزدهم، اشعیای نبی به عنوان نویسنده کل کتاب بدون نگرش انتقادی شناخته می‌شد. اما بخش دوم کتاب (باب‌های ۴۰ تا ۶۶) که به تبعیدیان در بابل یا بازگشتگان از اسارت بابل خطاب شده، همیشه متفاوت از بخش اول (باب‌های ۱ تا ۳۹) دانسته می‌شد. براساس مطالعات انتقادی گفته می‌شود که این کتاب مجموعه‌ای از وحی‌های شعری است که در طی یک دوره طولانی (حدود ۷۴۰ تا ۷۰۰ قبل از میلاد) توسط نویسندگان مختلف بر اساس پیام اصلی اشعیای نبی تألیف شده‌اند.^۹ این گروه از محققان و منتقدان بر این باورند که کتاب اشعیای نبی به شکل کنونی خود از طریق چندین مرحله تاریخی و ادبی شکل گرفته است. اشعیای نبی از سال ۹۰۴ تا ۶۳۴ قبل از میلاد وعظ می‌کرد و پیام‌های او به صورت وحی‌های شعری توسط شاگردانش جمع‌آوری و حفظ شد. این شاگردان به وعظ پیام او و تألیف وحی‌ها ادامه دادند و آنها را به وحی‌های اصلی اشعیای نبی اضافه کردند.^{۱۰}

این به اصطلاح “مکتب اشعیای نبی” حتی پس از نابودی اورشلیم در سال ۵۱۹ قبل از میلاد و در طی اسارت بابل ادامه یافت. در طی اسارت بابل، نبی شاعری ناشناس که اکنون به عنوان “اشعیای دوم” شناخته می‌شود، ظهور کرد و پیام اشعیای نبی را با اشعار باشکوه در باب‌های ۴۰ تا ۵۵ گسترش داد. او این پیام‌ها را در مورد وضعیت اسارت بابل و بازگشت

Bernhard Duhm^۶
Klaus Koch^۷

^۸ یوچین اچ مریل و مارک ای روکر و مایکل ای گریسانی، جهان و کلام: معرفی و بررسی عهدعتیق، نسخه الکترونیک، قابل دسترسی داخلی برای دانشجویان ساوت ایسترن بابتیست. کتاب اشعیا

^۹ مظاهر احمدتوبی، کتاب اشعیای نبی: وحدت نویسندگی یا تعدد نویسندگی، پژوهشنامه ادیان: پاییز و زمستان ۱۳۸۹، شماره ۲۶، ص ۵

^{۱۰} همان. ص ۱۰

به کار برد. پس از او، نبی یا انبیای ادبی دیگری که به عنوان «اشعیای سوم» شناخته می‌شوند، در طی بازگشت به اورشلیم در سال ۵۲۴ قبل از میلاد ظهور کردند. آنها وحی‌های دیگری را تصنیف کردند که پیام اشعیای نبی را در پرتو بازسازی اورشلیم و معبد گسترش داد و بر ابعاد دیگر پیام خدا که در وضعیت جدید بنی‌اسرائیل آشکار شده بودند، تأکید کردند. طرفداران نظریه چندنویسندگی کتاب اشعیا بیان میکنند که ساختار فعلی کتاب اشعیای نبی به احتمال زیاد به اوایل قرن دوم قبل از میلاد یا ۹۵۴ قبل از میلاد برمی‌گردد، یا ممکن است بیش از سه قرن پس از درگذشت اشعیای قرن هشتم قبل از میلاد شکل گرفته باشد.¹¹

شواهدی برای یک نویسنده

مفسران یهودی و مسیحی به طور مشترک اشعیاء پسر آموص، نبی قرن هشتم و دوست حزقیاء، را نویسنده کل کتاب اشعیای نبی میدانستند. این دیدگاه تا دو قرن اخیر غالب بود و هنوز در برخی محافل، به ویژه بنیادگرایان، پذیرفته شده است. در نیمه قرن نوزدهم و بیستم، محققانی مانند سی.پی. کاسپاری، جی.ای. آلکساندر، اف. دلچ، زلوتنیک، کامینکا و اخیراً چیمز ای. اسمیت از وحدت این کتاب دفاع کرده و استدلال‌های مخالفان را رد کرده‌اند. طرفداران وحدت کتاب اشعیای نبی به شباهت‌های مفهومی، سبکی و زبانی در سراسر کتاب اشاره می‌کنند. عنوان کتاب و حداقل سیزده جای دیگر، اشعیای نبی را به عنوان نویسنده معرفی می‌کنند. سنت یهودی و مسیحی نیز این کتاب را به اشعیای نبی نسبت می‌دهند.

ترجمه هفتادی و نسخه‌های خطی طومارهای بحرالْمیت نیز هیچ تمایزی بین دو نیمه کتاب نشان نمی‌دهند. برخی محققان معتقدند که سبک ادبی نیمه دوم کتاب به قدری شبیه نیمه اول است که حتی منتقدان نیز تصدیق می‌کنند که نویسنده باید شاگرد اشعیای نبی بوده باشد. همچنین، کاربردهای سبک‌شناختی مشترک در سراسر کتاب نشان می‌دهند که آن باید اثر یک نبی باشد. بخش اول کتاب به مجازات و بازگشت ثانویه می‌پردازد، در حالی که بخش دوم اعلام می‌کند که مجازات به پایان رسیده و بازگشت شروع شده است.¹²

یوسفوس نبوت مربوط به کوروش را به اشعیای نبی نسبت می‌دهد. عیسی نیز در کنیسه ناصره از کتاب اشعیای نبی خواند و آن را به او نسبت داد. در عهد جدید، آیات مربوط به «اشعیای دوم» نیز به اشعیای نبی نسبت داده شده‌اند. به نظر هیل، نقل‌قول‌های عهد قدیم در عهد جدید نشان‌دهنده پذیرش عمومی نویسنده اشعیای نبی است. سبک ادبی نیمه دوم کتاب اشعیای نبی به قدری شبیه نیمه اول است که حتی منتقدان نیز تصدیق می‌کنند که نویسنده باید شاگرد اشعیای نبی بوده باشد.

¹¹ همان، ص ۱۰

James E Smith, An Expository Commentary on the Book of Isaiah, 2005, P2¹²

کاربردهای سبک‌شناختی مشترک در سراسر کتاب نشان می‌دهند که آن باید اثر یک نبی باشد. بخش اول این کتاب پیش‌بینی می‌کند که مجازات و بازگشت بعدی رخ خواهد داد، در حالی که بخش دوم اعلام می‌کند که مجازات به پایان رسیده و بازگشت آغاز شده است. بنابراین، «شرایط گذشته» یا نبوت‌های مجازات در اشعیای اول به «شرایط جدید» یا نبوت‌های بازگشت در اشعیای دوم تبدیل می‌شوند.¹³

نتیجه‌گیری: دفاع از یک نویسنده برای کتاب اشعیا

از دلایلی که مدافعان چند نویسندگی به آن استناد می‌کنند اشارات اشعیا به نام کوروش پادشاه پارس است که در رد آن باید گفت خداوند خودش این واقعیت را در مورد آینده بر نبی خود آشکار کرده است، همچنین که در مورد تولد عیسی مسیح ۶۰۰ سال قبلتر نیز آشکار نمود. در اشعیا ۴۲: ۹ نبی به این موضوع اشاره می‌کند: «هر چه پیشگویی کرده بودم، به وقوع پیوسته است. اکنون از چیزهای تازه‌تری قبل از آنکه شروع شوند، به شما خبر می‌دهم.»¹⁴ بعلاوه موضوع فصل چهارم به ناگاه تغییر میکند و فاصله زمانی دیده می‌شود که این نیز ایراد دیگر است که منتقدین وارد می‌کنند و نتیجه گرفته می‌شود که کتاب بیش از یک نویسنده دارد اما در پاسخ میتوان گفت ۳۷ فصل اول به نوعی نقش آمادگی قوم برای مواجهه با وقوع وقایع آینده را دارد. از دلایل دیگر تفاوت در سبک نگارش است که در پاسخ باید این موضوع توجه داشت که اشعیا ۴۰ سال نبوت کرد و تغییر در سبک نگارش او در طول زمان طبیعی است و هم چنین واژگانی مانند قدوس اسرائیل ۱۲ مرتبه در قسمت اول و ۱۳ مرتبه در قسمت دوم آمده است. همچنین رد نظریه مکتب اشعیای نیز ساده است زیرا الزما هر معلمی مکتبی را به نام خود ندارد و اشعیا نیز چنین دیدگاهی را الزما به شاگردانش نداده است و آشکارتر از این دلیل، چگونه چنین مکتبی در دوران اسارات و بعد از آن و چنان حجم از آشفتگی که رخ داده بود میتوانسته باقی مانده باشد.

علاوه بر این دلایل، دلایل دیگری نیز مطرح است که به طور کلی در همه آنها اشکال بزرگی وجود دارد و اینست که دیدگاه این منتقدین لیبرال است و هیچ توجهی به نبوتی بودن کتاب و اینکه خداوند آینده را برای خادمش آشکار نموده ندارند. در تمامی ۶۶ فصل این کتاب به طور قطع تفاوت واژگانی، تفاوت سبکی و زمانی وجود دارد اما کلید درک این وقایع و پیشگوییها در کتب نبوتی کتاب مقدس است. کتابهای مانند حزقیال، ارمیا و دانیال در عهد عتیق و کتاب مکاشفه در عهد جدید

¹³ دیوید پائوسون، ترجمه رامین بسطامی، رمزگشایی کتاب مقدس، نگرشی بی‌نظیر بر کل کتاب مقدس: جلد اول: عهدعتیق، بی‌نا، نسخه الکترونیک.

نیز به این گونه نوشته شده است و نباید احتمال نبوت را در مطالعه کتاب اشعیا در نظر نگرفت. کتاب مقدس حاوی رویدادها و بیان وقایع تاریخی است اما تنها یک کتاب تاریخی نیست و منتقدان چند نویسندگی کتاب اشعیا تنها بعد تاریخ نگاری را در نظر گرفته و نبوت را کاملاً رد میکنند اما برای فهم و درک صحیح پیام خداوند باید این موارد را در نظر داشت.

تعداد کلمات: ۲۲۴۲ کلمه

منابع

احمدتوبی مظاهر. کتاب اشعیای نبی: وحدت نویسندگی یا تعدد نویسندگی. پژوهشنامه ادیان: پاییز و زمستان 1389. شماره

26. صفحه 1 تا 27.

پاوسون، دیوید. ترجمه رامین بسطامی. رمزگشایی کتاب مقدس، نگرشی بی‌نظیر بر کل کتاب مقدس: جلد اول: عهدعتیق. بی‌نا. نسخه الکترونیک.

مریل، یوچین اچ و مارک ای روکر و مایکل ای گریسانتی. جهان و کلام: معرفی و بررسی عهدعتیق. نسخه الکترونیک. قابل دسترسی داخلی برای دانشجویان ساوت ایسترن بابتیست.

مک آرتور، جان. تفسیر عهدعتیق: ترجمه آیه به آیه کلام خدا. انتشارات Grace to you. نسخه الکترونیک. مارس ۲۰۲۰

The Holy Bible: Today's Persian Version (TPV), Copyright © 2012 United Bible Societies

Smith, James E. An Expository Commentary on the Book of Isaiah. 2005